

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Харченко Марини Валеріївни «Управління логістичними витратами аеропорту», представленій до спеціалізованої вченої ради Д 26.062.02 у Національному авіаційному університеті для захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертації. В умовах трансформації економічної системи та суспільних відносин в державі в контексті обраного Європейського вектору розвитку України та реалізації Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом ключовим завданням аеропорту, як системної одиниці транспортно-логістичної інфраструктури на міжнародному просторі та всередині країни, є забезпечення надійності, якості та економічної ефективності пасажирських та вантажних авіаційних перевезень. Саме наявність сполучення означених трьох критеріїв – надійність, якість, економічність визначають маркетингову привабливість та конкурентоспроможність певного аеропорту. Як відомо, досягти економічної ефективності будь-якої діяльності за допомогою логістики можна через раціональну організацію логістичних процесів, що вже само по собі сприяє оптимізації логістичних витрат, та грамотне стратегічне й оперативне управління логістичними витратами в умовах мінливого зовнішнього середовища та конкуренції, що посилюється.

Отже, в складній економічній ситуації, в якій зараз перебуває Україна, логістика та управління логістичними витратами з метою їх обґрунтованого зменшення та раціоналізації є потужним засобом підвищення економічної ефективності та прибутковості будь-якого бізнесу, а тим паче, такої логістичної за визначенням діяльності, як послуги з авіаперевезень.

Аеропорт є точкою перетину пасажирських, багажних, вантажних, товарних, інформаційних, фінансових потоків, тому ефективне планування, організація, координація, оптимізація та контроль цих різноякісних потоків та процесів, що їх супроводжують, є вельми актуальною задачею. Важливим

ВХ № 51.06/22
ВЗ 15.06.2018р

критерієм та узагальнюючим кількісним показником ефективності управління переліченими потоками є рівень логістичних витрат у співвідношенні з досягнутим конкурентоспроможним рівнем якості послуг аеропорту. Таким чином, вплив на рентабельність операційної діяльності аеропорту через стратегічне та оперативне управління логістичними витратами дозволить оптимізувати тарифну політику та підвищити попит на авіап перевезення та послуги конкретного аеропорту.

Дисертаційну роботу виконано згідно плану науково-дослідної роботи Національного авіаційного університету «Формування транспортно-логістичних кластерів в Україні» (номер державної реєстрації 0116U006906), в рамках якої автором сформовано схему ідентифікації логістичних витрат, розроблено концептуальні положення та концептуальну модель управління логістичними витратами.

Вищезазначене підтверджує актуальність теми наукового дослідження Харченко Марини Валеріївни. Вважаю, що подана дисертація є добрим внеском у вирішення науково-прикладних завдань щодо організації системи управління логістичними витратами аеропортів України задля підвищення ефективності їх діяльності та конкурентоспроможності на ринку транспортно-логістичних послуг, в тому числі, на рівні глобальних мереж постачань.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в роботі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи визначається глибоким аналізом наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених щодо проблем ефективного функціонування та розвитку аеропортів, впровадження логістичних концепцій та логістичного підходу в діяльність транспортних підприємств, теоретичних засад щодо економічної сутності та ідентифікації логістичних витрат підприємства, управління потоковими процесами підприємств.

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень, теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій підтверджується застосуванням концептуальних положень менеджменту та логістики, економічної теорії, бухгалтерського та управлінського обліку, економіко-математичного моделювання, принципів системного та процесного підходів, використанням адекватних поставленій меті загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме:

- використанням репрезентативного масиву статистичної інформації (дані Міністерства транспорту України, дані Державної служби статистики України, прогнози повітряних перевезень Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO), дані статистичної та оперативної звітності вітчизняних та закордонних аеропортів);

- використанням в якості інформаційної бази дослідження законодавчих та нормативно-правових актів з питань регулювання і сприяння розвитку авіаційної галузі в Україні, аналітичної інформації про стан соціально-економічного розвитку країни, монографічної та періодичної літератури, аналітичних веб-сайтів за темою дисертації;

- застосуванням сучасних загальнонаукових методів дослідження (наукова абстракція, історичний метод, метод наукової класифікації та систематизації, метод ситуаційного аналізу) ;

- застосуванням спеціальних кількісних методів дослідження (метод економіко-статистичного аналізу, економіко-математичного моделювання, метод імітаційного моделювання, класичні методи управління витратами – пряма, стандартна, цільова вартість, кайзен-вартість (собівартість)).

Наукові результати, отримані автором, в достатній мірі апробовані, доповідалися на кількох Міжнародних науково-практичних конференціях з широкою географією, опубліковані у колективних монографіях, у фахових виданнях України, у тому числі у виданнях, які входять до наукометричних баз. Результати дослідження впроваджено у діяльність вітчизняного

аеропорту та відомої вітчизняної логістичної компанії, а також у навчальний процес.

Системність дослідження підтверджується логічною послідовністю викладення отриманих результатів, відповідністю висновків поставленій меті й завданням, що засвідчує достатній рівень наукової кваліфікації здобувача.

Отримані результати дослідження (положення, методичні підходи, рекомендації та висновки) є достатньо аргументованими та обґрунтованими, що дозволяє зробити висновок про повне вирішення поставлених в роботі завдань та успішність зусиль автора щодо розробки системи управління логістичними витратами аеропорту.

Найбільш важливими результатами роботи, що мають наукову новизну, слід вважати:

1. Розроблені концептуальні положення механізму управління логістичними витратами аеропорту на основі об'єктно-потокково-процесного підходу, що дозволяє ідентифікувати логістичні витрати за видами та джерелами їх виникнення (центри логістичних витрат) в прив'язці до різних потоків (матеріальних, трудових, фінансових, сервісних, інформаційних) та процесів, що їх супроводжують. Декомпозиція логістичних витрат по основних стадіях руху означених потоків з адаптацією до декомпозиції витрат по центрах витрат дозволяє зв'язати завдання скорочення витрат з системою мотивації праці персоналу (стор. 125-128). З метою ідентифікації та оцінки факторів впливу на поведінку логістичних витрат аеропорту і прийняття рішень щодо управління цими витратами на статистичних даних 4-х вітчизняних аеропортів автором виконано кореляційно-регресійний аналіз та побудовано математичні моделі, які дозволяють відшукати компроміс між рівнем основних логістичних витрат (витрат на оплату праці логістичного персоналу та витрат на надання логістичних послуг) та забезпеченням заданого рівня логістичного сервісу аеропорту з врахуванням тарифної гнучкості (стор.131-140). Також розроблена економіко-математична модель, яка дозволяє визначити та оцінити вплив динаміки логістичних

витрат на операційну прибутковість (ефект важеля) та якість надання логістичних послуг (стор. 207-216).

2. Удосконалено методичний підхід до розрахунку логістичних витрат аеропорту, який включає в себе інформаційну та оцінювальну складову, та, по-перше, базується на авторському уточненні визначення логістичних витрат, по-друге, дозволяє визначити вплив логістичних процесів на формування операційних витрат аеропорту та очікуваної ефективності логістичного обслуговування споживачів (стор. 47-48).

3. Удосконалено систему управління витратами аеропорту (стор. 163-168), яка передбачає виокремлення, моніторинг та коригування логістичних витрат, пов'язує потоки, процеси та логістичні витрати в залежності від обраної стратегії обслуговування клієнтів аеропорту, що дозволяє оцінити динаміку сукупних операційних витрат та резерви їх зниження за рахунок усунення непродуктивних витрат з метою підвищення прибутковості операційної діяльності аеропорту. Автором розроблено регламент та структуру системи управління логістичними витратами аеропорту (стор. 163,164), а також запропонована схема реалізації стратегії управління логістичними витратами (стор. 165).

4. Набули подальшого розвитку класифікаційні ознаки ідентифікації логістичних витрат аеропорту через запропонований потоково-процесний підхід до їх виокремлення, що дозволило удосконалити класифікацію логістичних витрат аеропорту в залежності від видів потоків, операцій та виконавців, а також ідентифікувати їх на основі діючої системи бухгалтерського та управлінського обліку. Таке групування логістичних витрат аеропорту створює можливості для дослідження взаємозв'язку із операційними витратами аеропорту, їх впливу на формування операційного прибутку аеропорту (розроблено імітаційну модель поточкових процесів аеропорту та їх впливу на формування логістичних витрат, стор. 193-195). Запропонована дисертантом потоково-процесна класифікаційна ознака враховує технологічно-організаційні особливості діяльності аеропортів та

передбачає декомпозицію логістичних витрат на шість специфічних підвидів, включаючи збитки від логістичних ризиків (стор. 43-44).

5. Дістав подальшого розвитку теоретико-методичний підхід до уточнення логістичної концепції мінімізації загальних витрат товарного руху: автор підкреслює дуалізм логістичних витрат аеропорту, тобто є власні внутрішні логістичні витрати аеропорту, які, в свою чергу, є складовою зовнішніх логістичних витрат – витрат ланцюгів поставок товарів і послуг, які використовують авіаційний транспорт для переміщення матеріальних та людських потоків. Така двоякість впливає на формування авіаційних тарифів і аеропортових зборів у процесі обслуговування пасажирів та вантажної клієнтури (стор. 72-75) .

6. Набула подальшого розвитку структурно-функціональна модель вибору стратегії управління логістичними витратами аеропорту (стор. 195-197), яка передбачає регулювання витрат логістичної діяльності за центрами відповідальності та забезпечує здійснення обґрунтованого вибору стратегії управління логістичними витратами аеропорту з врахуванням підвищення якості обслуговування пасажирів та вантажної клієнтури.

Ефективне впровадження запропонованих в дисертації заходів на вітчизняних аеропортах надасть можливість оптимізувати управління логістичними витратами, застосовувати гнучку тарифну політику, результатом чого стане підвищення прибутковості та конкурентоспроможності аеропортів.

Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає у розробці ряду теоретичних положень і висновків, які, на основі аналізу та узагальнення емпіричних даних, попередніх досліджень фахівців в сфері логістики та проблем функціонування аеропортів дозволяють менеджерам авіаційної галузі приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо підвищення ефективності управління логістичними витратами аеропорту.

Практичне значення розробок полягає в тому, що запропоновані в дисертаційній роботі авторські наукові розробки можуть бути використані аеропортами для ідентифікації та оцінювання логістичних витрат, розробки стратегії управління логістичними витратами, підвищення ефективності функціонування на основі використання запропонованих автором математичних моделей для прийняття компромісних рішень.

Окремі результати дисертаційної роботи, зокрема ті, що становлять наукову новизну дослідження, перевірені на практиці та підтверджені актами про впровадження результатів дослідження від: ТОВ «ФФ Карго Сервіс Україна» (акт впровадження від 02.12.2017 р.), МА «Кривий Ріг» (акт впровадження від 08.12.2017 р.).

Ключові положення дисертації використовуються у навчальному процесі Кременчуцького льотного коледжу НАУ (Акт впровадження від 10.04.2017р.), Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (Акт впровадження від 23.06.2016 р.).

Теоретичні та практичні положення, висновки та рекомендації мають достатній рівень обґрунтованості, супроводжуються відповідним методичним і статистичним матеріалом.

Повнота висвітлення основних результатів дослідження. За результатами представленого дослідження авторкою опубліковано 26 наукових праць обсягом 9,70 обл.-друк. арк. (особисто автору належить 9,51 обл.-друк. арк.), з них: 2 монографії, 8 – статті у наукових фахових виданнях України та 3 – у закордонному виданні, з яких 3 індексуються у міжнародних наукометричних базах, 13 публікацій – в інших наукових виданнях за матеріалами науково-практичних конференцій. Вивчення наукових праць Харченко М.В. дозволяє стверджувати, що в них в повній мірі відображено процес та результати власного наукового дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які складають новизну дослідження, повністю висвітлені у фахових виданнях та обговорені на всеукраїнських і міжнародних конференціях.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає встановленим вимогам щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що він написаний у науковому стилі, літературною мовою, а за структурою та змістом відповідає встановленим вимогам.

У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати та висновки виконаної Харченко М.В. дисертаційної роботи. Таким чином констатую, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Відмічаючи актуальність дослідження, наукову новизну і практичну значущість отриманих результатів, слід зауважити, що в роботі є певні дискусійні моменти та зауваження:

1. В п.1.2 автором наведено критерії формування логістичних витрат та їх розподіл за об'єктами (рис.1.4., стор.46) та запропоновано шляхи подолання проблем ідентифікації логістичних витрат аеропорту (рис.1.5, стор. 48) з прив'язкою до вдосконаленої класифікації логістичних витрат. Вважаю, що слід було б детальніше відобразити це в авторефераті.

2. В п. 1.2. під час характеристики субстанціональної ознаки потокових процесів (стор. 62) залишилося не зрозумілим, в чому полягає принципова різниця між поняттями "потоки" та "потокові процеси".

3. Концептуальна схема управління витратами аеропорту (п.1.3., стор. 75) включає блок «оптимальний рівень логістичних витрат на здійснення логістичних операцій в аеропорті», далі автор підкреслює, що «кожна логістична система повинна мати свою концепцію управління логістичними

витратами», але не надає чіткої дефініції поняття «оптимальний рівень логістичних витрат».

4. В п. 3.3 при оцінці показників діяльності аеропорту при наданні логістичних послуг за різними сценаріями їх виконання (стор. 219-220, табл.2, стор. 12 автореферату) слід було б розрахувати також показники операційної рентабельності, оскільки автор справедливо визначає показник операційної прибутковості аеропорту як комплексний показник ефективності управління логістичними витратами аеропорту.

5. При формулюванні першої задачі дослідження (стор 2 автореферата) має місце семантична неточність (тавтологія, двічі повторюється слово «розкриття»). Слід було б сформулювати задачу так: «Узагальнити теоретичні положення щодо розкриття економічної сутності витрат аеропортів та їх класифікацію».

Слід відмітити, що зроблені зауваження не мають принципового характеру і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. В цілому автором виконано поставлені завдання, в результаті чого поглиблено теоретичні положення, науково-методичне забезпечення та обґрунтовано практичні рекомендації щодо удосконалення управління логістичними витратами аеропорту.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Харченко Марини Валеріївни на тему «Управління логістичними витратами аеропорту» є завершеним науковим дослідженням, яке містить нове вирішення важливого науково-практичного завдання щодо вдосконалення системи управління логістичними витратами аеропорту та підвищення ефективності його діяльності. Положення дисертаційної роботи ґрунтуються на достатній кількості статистичного матеріалу, обробленого за допомогою адекватних предмету дослідження методів, що підтверджує їх обґрунтованість і достовірність. Положення, висновки і рекомендації характеризуються науковою новизною, мають

теоретичну і практичну значущість, повно і в достатній кількості відображені у публікаціях. Зміст дисертаційної роботи відповідає обраній темі. Всі завдання є вирішеними, що підтверджує досягнення автором поставленої мети дослідження. Це дозволяє в цілому позитивно оцінити актуальність теми досліджень, ступінь обґрунтованості положень наукової новизни, адекватність висновків і рекомендацій. Дисертаційна робота за науковою новизною, теоретичною цінністю, практичною значущістю одержаних результатів та оформленням відповідає вимогам, викладеним у пп. п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, які висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Дисертаційна робота за змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), а її автор Харченко Марина Валеріївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за вказаною спеціальністю.

Офіційний опонент

доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту,
управління проектами і логістики
ДВНЗ «Придніпровська державна
академія будівництва та архітектури»

І. В. Поповиченко

Підпис Поповиченко І.В. засвідчую

Вчений Секретар ДВНЗ Придніпровська
державна академія будівництва та архітектури

В.Д. Щеглова